

*Левченко О.М.,
доктор економічних наук, професор,
Царенко І.О.,
кандидат економічних наук,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кривницький, Україна*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗНАННЄВОЇ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах ринкової економіки, рівень розвитку будь-якої країни, поряд із геополітичним розташуванням, природно-кліматичними умовами, наявністю природних та біоресурсів, залежить від інтелектуальної складової її населення. Дана складова, в свою чергу, охоплює широкий спектр важливо необхідних напрямків для перспектив розвитку держави – її економіко-соціального рівня, політичної стабільності та захищеності населення, інноваційної спрямованості подальшого розвитку, схильності до економічного зростання та підвищення добробуту, що є важливим елементом захищеності її громадян, які є головною цінністю будь-якої країни. Таким чином, в умовах глобалізаційних перетворень та превалювання ринкових умов господарювання рівень розвитку людського капіталу є вкрай важливим, адже для основних споживачів, що зацікавлені у використанні людських ресурсів – роботодавців, досить вагомим стає компонента знань, вмінь, таланту працівника, схильності до постійного навчання, креативності мислення, винахідливості тощо. Особливо гостро дана проблема виникає нині, коли більшість розвинених країн світу переходять на новий етап свого розвитку – формування економіки знань.

Як показує зарубіжний досвід, з огляду на те, що висококонкурентна третинна освіта є потужним індикатором розвитку та високого рівня людського капіталу, українська економіка потребує модернізації механізмів національної системи вищої освіти шляхом комплексної перебудови всієї системи, посиливши інвестиції у дану сферу та взаємодію між учасниками освітнього процесу та суб'єктами, які мають потребу у висококваліфікованих кадрах, а саме – роботодавцями, зокрема перейти від стадії «де-юре» взаємодії на «де-факто», адже теоретична база підготовки не може у повній мірі забезпечити підготовку практичну, що, як наслідок, щорічно призводить до випуску студентів, не адаптованих до реалій ринку праці, або, іншими словами, відсутність практичних навичок та підготовки не дає змогу випускникам у повній мірі конкурувати на ринку праці. Тому реформування підготовки кадрів закладами сфери вищої освіти повинно ґрунтуватися, в першу чергу, на посиленні співпраці з потенційними роботодавцями та підготовці студентів до необхідності постійного саморозвитку та самоосвіти, адже в умовах турбулентного середовища конкурентоздатний фахівець із схильністю до швидкого перенавчання, постійного вдосконалення рівня якості своїх знань та навичок є затребуваним у будь-якій сфері.

Спробою усунути проблему низької конкурентоспроможності національної системи вищої освіти є створення Національного агентства із

забезпечення якості вищої освіти, місією якого є стати каталізатором позитивних змін у вищій освіті та формування культури її якості.

З огляду на трансформаційність етапу реформування системи вищої освіти, доречно проаналізувати підходи до забезпечення моніторингу якості вищої освіти в більшості європейських країнах та Україні, зокрема (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підходів до забезпечення моніторингу якості вищої освіти в більшості європейських країн та Україні

№	Оціночна позиція	Європейські країни	Україна
1.	Об'єкти		
	Мережа ЗВО	Розгалужена, ЗВО різних типів	Розгалужена, ЗВО різних типів і рівнів акредитації.
	Форма власності ЗВО	Державна (переважає), муніципальна, приватна	Державна (переважає), комунальна, приватна
2.	Рівні та суб'єкти		
	Державне підпорядкування		
	Національний	Конференція Міністрів освіти, Міністерство освіти	Міністерство освіти (МОНУ), ДСЯО
	Регіональний	Міносвіти відповідних регіонів/земель/округів	Управління освіти ОДА
	Внутрішній ЗВО	Конференція ректорів землі	Рада ректорів області
		Постійнодіючі комісії за спеціальностями	Ректорат
		Ректорат	Навчальний відділ
	Громадська ініціатива		
	Громадські моніторингові організації	Впливові незалежні агенції, асоціації роботодавців, рейтингові компанії, інформаційні ресурси	Поодинокі пілотні проекти
3.	Пріоритетність рівнів моніторингу		
	Рівні моніторингу	Індивідуальний Внутрішній ЗВО Регіональний Національний	Національний Регіональний Внутрішній ЗВО Індивідуальний
	Концептуальні засади та особливості системи моніторингу		
	Мета	Забезпечення відповідності Європейським стандартам та постійне підвищення якості вищої освіти	Контроль якості вищої освіти відповідно до вимог державних освітніх стандартів
	Спрямованість	Особистісно-суспільно- державна (визначається споживачами освітніх послуг, потребами ринку праці)	Державно-адміністративна (визначається діючим законодавством)
	Принципи	Автономії моніторингових агенцій, сумісності (з базами міжнародних моніторингів), нормативності (міжнародної)	Централізації, державного адміністрування, сумісності (з державними базами даних), нормативності (державної)
	Процедура моніторингу якості вищої освіти	Динамічна, варіабельна, спрямована на постійне вдосконалення	Статична, неадекватна вимогам часу

Джерело: опрацьовано автором [1]

Як видно з табл. 1, Україні притаманний абсолютно протилежний підхід до забезпечення моніторингу якості, який відображає командно-адміністративні підвалини його побудови, що суперечить принципам та підходам світових стандартів якості, їх контролю та моніторингу.

А з огляду на сучасні умови поширення економіки знань та переходу до інноваційної моделі економіки, підвищення якості вищої освіти стає все більш важливим і ініціювання нової процедури проведення акредитації освітніх програм є доречним, але недостатнім, тому імплементація в межах національної системи вищої освіти зарубіжного досвіду щодо ефективних систем управління якістю є актуальним та, як засвідчує іноземна практика [2], забезпечує підвищення конкурентних позицій як окремих закладів вищої освіти, так і системи в цілому шляхом поліпшення якості освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чорна О.В. Розвиток системи моніторингу якості вищої освіти у Німеччині : Дис. канд. пед. наук : 13.00.01; Східноукр. нац. ун-т. ім. В. Даля. К., 2016. 268 с.
2. Tsarenko I.O. The quality management system in educational institutions of Slovak Republic: Impact on the Ranking's position. *Міжнародний науковий економічний журнал «Бізнес Інформ»*: [наук. журн.]. Харків, 2018. № 3. С. 71-80.